

Gestor: Ministerstvo pro místní rozvoj
Odbor řízení a koordinace fondů EU

Schválila: Ing. arch. Daniela
Grabmüllerová,
Ph.D. MBA

náměstkyně pro
řízení Sekce
koordinace
evropských fondů
a mezinárodních
vztahů

Zpracoval: Ing. Václav Krτίčka, Mgr. Miroslav Daněk,
RNDr. Richard Nikischer Ph.D. ve spolupráci
s dalšími útvary Ministerstva pro místní rozvoj
ČR a relevantními útvary Ministerstva dopravy
ČR, Ministerstva financí ČR, Ministerstva
průmyslu a obchodu ČR, Ministerstva práce a
sociálních věcí ČR, Ministerstva životního
prostředí ČR a Ministerstva školství, mládeže a
tělovýchovy ČR

Datum: 24. 2. 2022

Rámcová pozice

(Stanovisko pro Parlament ČR)

Projednávaná věc: Sdělení EK Evropskému Parlamentu a Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k osmé zprávě o soudržnosti: Soudržnost v Evropě do roku 2050 a 8. Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o soudržnosti: Soudržnost v Evropě do roku 2050

Přípravný orgán Rady: Pracovní skupina pro strukturální opatření a nejbližší regiony

Identifikační čísla dokumentů: COM(2022) 34 final

Stupeň priority pro ČR: Důležitá problematika

1. Popis problematiky

Evropská komise dne 4. 2. 2022 zveřejnila Sdělení EK Evropskému Parlamentu a Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k osmé zprávě o soudržnosti: Soudržnost v Evropě do roku 2050 a následně samotný text 8. kohezní zprávy (dále jen 8. KZ, zpráva). Zatímco Sdělení EK představuje jakési manažerské shrnutí, samotná zpráva podrobněji hodnotí dlouhodobý vývoj regionálních rozdílů, ale rovněž se stručně zabývá dramatickými krátkodobými dopady pandemie COVID-19.

Od roku 2001 méně rozvinuté východní regiony EU dle zprávy dohánějí zbytek EU, což vede k podstatnému snížení rozdílu v HDP na obyvatele. Vysoká míra jejich růstu byla poháněna strukturální transformací, zejména přesunem zaměstnanosti z odvětví zemědělství do odvětví s vyšší přidanou hodnotou. Některé z těchto regionů se za účelem podpory růstu spoléhaly na investice do infrastruktury a nízké náklady. Návratnost investice do infrastruktury však klesne a výhodnost nízkých nákladů bude menší v případě, že reálné mzdy porostou rychleji než produktivita, a to zvláště v odvětvích obchodovatelných statků. Aby se v budoucnu vyhnuly rozvojové pasti, budou muset méně rozvinuté regiony podpořit vzdělávání a odbornou přípravu, zvýšit investice do výzkumu a inovací a zlepšit kvalitu svých institucí.

Dle zprávy politika soudržnosti (PS) pomáhá zmenšovat rozdíly. Ekonomické modelování naznačuje, že v roce 2023 bude HDP na obyvatele v méně rozvinutých regionech o 2,6 % vyšší, a to díky podpoře z prostředků PS v letech 2014-2020. Po snížení objemu vnitrostátních veřejných investic v důsledku hospodářské a finanční krize se PS stala o to důležitějším zdrojem investic. PS rychle zareagovala na krizi v souvislosti s onemocněním COVID-19, a to mobilizací dalších finančních prostředků, díky čemuž byly výdaje v souvislosti s reakcí na krizi způsobilé a umožnily vyšší míru spolufinancování. To členským státům a regionům pomohlo na krizi reagovat. Nyní by se ale **PS měla vrátit ke svému hlavnímu poslání, kterým je snižování regionálních rozdílů a podpora dlouhodobého regionálního rozvoje.**

V posledních letech byla konvergence i nadále podporována investicemi do infrastruktury, dovedností, inovací a správy věcí veřejných. Rozdíly však přetrvávají a mnoho hybných sil růstu zůstává soustředěno ve více rozvinutých regionech a městských oblastech. Nedávný výzkum ukazuje, že efektivita těchto investic závisí na vhodném investičním mixu pro konkrétní region a dobrém institucionálním a makroekonomickém rámci.

V příštích 30 letech bude růst EU podpořen zelenou a digitální transformací. Ta přinese nové příležitosti, ale bude vyžadovat významné strukturální změny, které pravděpodobně povedou k novým regionálním rozdílům. Demografická transformace může podryvat jak soudržnost, tak i růst, pokud bude přehlížena. Zelená transformace a zejména cíle dosáhnout uhlíkově neutrálního a oběhového hospodářství promění naše ekonomiky. Sociální dopad cíle EU dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality se tak bude v jednotlivých regionech lišit a může být vyšší v regionech s vysokou mírou chudoby. Bude nutná podpora politických nástrojů, jako je Fond pro spravedlivou transformaci.

Výzvy pro politiku soudržnosti

V posledních dvou desetiletích pomohla PS společně s dalšími politikami EU tyto nové výzvy řešit. Evropští občané musí mít důvěru ve svou budoucnost, ať žijí kdekoli. PS může Evropanům poskytnout jistotu třemi způsoby: za prvé tak, že jejich regionu nabídne pozitivní hospodářskou perspektivu, za druhé tak, že se bude zabývat jejich obavami ohledně kvality života, pracovních příležitostí a sociálního začleňování, a za třetí tak, že zajistí spravedlivé sdílení nákladů a výhod spojených s řešením nových výzev. Toho lze docílit určením nejlepších reakcí na tyto nové příčiny rozdílů, posílením role regionů a zohledňováním územního dopadu horizontálních politik EU. **V souladu s cílem vzestupné sociální konvergence v rámci evropského pilíře sociálních práv by měla být zahájena široká politická diskuse ohledně těchto bodů, která přispěje k rozvoji politiky po roce 2027.**

Na kohezním fóru, které se bude konat v březnu 2022, bude zahájena diskuse zúčastněných stran o ponaučeních z nedávné krize a úvahách na téma budoucích výzev pro PS, aby bylo zajištěno, že žádné území nebude opomenuto.

8. KZ je rozčleněna do celkem devíti kapitol, které obsahují následující shrnutí:

I. kapitola: Regionální rozměr pandemie COVID-19

- Propuknutí pandemie COVID-19 mělo velký dopad na zvýšení počtu úmrtí v Evropě v porovnání s předchozími roky. Úmrtnost byla větší v méně rozvinutých regionech, než v regionech přechodových a více rozvinutých. Zatímco první vlna pandemie dopadla primárně na severozápadní a jižní regiony, další vlny vedly k nárůstu úmrtnosti primárně ve východních regionech.
- Ekonomické restriktce vedly k nejhlubší recesi od r. 1945. Jejich dopad byl nejsilnější v jižních regionech, zejména těch závislých na cestovním ruchu, kde došlo k největšímu poklesu odpracovaných hodin a růstu HDP. Díky opatřením na podporu zaměstnanosti se podařilo zabránit výraznému nárůstu nezaměstnanosti v EU.
- Omezení cestovního ruchu měly dopad nejen na sektor turismu, ale i příhraniční regiony, kde lidé nemohli překročit hranice, ať již z důvodu cesty za prací nebo za službami.
- Došlo k zdvojnásobení počtu lidí pracujících z domova, a to zejména v hlavních městech (díky více rozvinutému sektoru služeb).

II. kapitola: Inteligentnější Evropa

- HDP/ob. v méně rozvinutých regionech (MRR) se přibližuje EU průměru díky rychlejšímu růstu produktivity a zaměstnanosti. Tento trend udávají zejména východní členské státy, zatímco MRR v jižních státech zažívají zpomalení, pokles a divergenci.
- Zejména v MRR dochází v poslední dekádě k modernizaci sektoru zemědělství, což je doloženo růstem produktivity a poklesem zaměstnanosti v této oblasti.
- Naopak přechodové regiony zůstaly „chyceny v rozvojové pasti“, kdy růst jejich HDP/ob. v letech 2001-2019 byl výrazně pod průměrem EU. Jejich průmyslové sektory jsou menší než v ostatních regionech a inovační a vzdělávací systém nejsou dostatečně konkurenceschopné v globálním měřítku.
- Inovační potenciál v EU se nadále koncentruje především kolem hlavních měst a metropolitních oblastí. V severozápadních členských státech těžily regiony z blízkosti vysoce inovativních regionů, a to díky dobrému regionálnímu spojení, vysoké inovační připravenosti, kvalifikované pracovní síle a atraktivnímu podnikatelskému prostředí. V jižních a východních státech EU jsou nejinovativnější regiony slabší, a tedy i sousední regiony mohou méně využívat své blízkosti. Tato schémata mohou vést k prohlubování výzkumných a inovačních rozdílů mezi regiony EU.

III. kapitola: Zelenější, nízkouhlíková Evropa

- EU přijala Evropskou zelenou dohodu, jejímž cílem je dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality hospodářství EU. To bude vyžadovat rychlé snížení emisí skleníkových plynů, více investic do zelených technologií a ochranu přírodního prostředí.
- Mezi lety 1990 a 2019 se emise skleníkových plynů snížily o 24 %. To naznačuje, že EU splní svůj cíl snížit emise skleníkových plynů do roku 2020 o 20 %. Nový cíl pro

rok 2030 v rámci iniciativy "Fit for 55" představuje snížení o 55 %. To bude znamenat velké snížení emisí v rámci systému obchodování s emisemi i mimo něj.

- Spotřeba energie se v EU v posledních desetiletích výrazně snížila. Přesto nejnovější údaje naznačují, že cíl energetické účinnosti pro rok 2020 nebude splněn. Cíl pro rok 2030 je ambicióznější a bude vyžadovat další úsilí.
- Spotřeba energie z obnovitelných zdrojů v EU postupně rostla z 11 % v roce 2006 na 19 % v roce 2018, což se blíží cíli pro rok 2020, který činí 20 %, ale některé členské státy za svými vnitrostátními cíli pro rok 2020 zaostávají. Cíl 40 % do roku 2030 bude vyžadovat kombinované úsilí o zvýšení výroby energie z obnovitelných zdrojů a snížení celkové spotřeby energie.
- Změna klimatu se dotýká stále většího počtu regionů EU, ale její dopad se liší v závislosti na jejich zeměpisné poloze a struktuře hospodářství. Zvláště postižená budou pravděpodobně odvětví, jako je cestovní ruch a zemědělství.
- Pouze 40 % vodních ploch v EU je v dobrém ekologickém stavu. Navzdory značnému pokroku potřebuje několik venkovských oblastí a méně rozvinutých regionů stále významné investice do čištění odpadních vod.
- Podíl využitého odpadu se v EU zvýšil ze 46 % v roce 2004 na 54 % v roce 2018. To pomáhá chránit životní prostředí, recyklovat suroviny a získávat energii. Nicméně recyklace a spalování s energetickým využitím zůstávají v několika členských státech na nízké úrovni.
- Emise většiny hlavních látek znečišťujících ovzduší se v EU výrazně snížily. Expozice látkám znečišťujícím ovzduší je však v mnoha městech stále vysoká. Každý třetí obyvatel města žije ve městě, kde je překročena alespoň jedna z prahových hodnot znečištění ovzduší.
- V EU pokračuje úbytek biologické rozmanitosti a degradace ekosystémových služeb v suchozemských, sladkovodních a mořských ekosystémech. Ochrana a obnova biologické rozmanitosti může pomoci zlepšit tok ekosystémových služeb a zmírnit změnu klimatu a její dopady. Například investice do městské vegetace nebo mokřadů mohou snížit dopad vln veder a povodní, poskytnout více stanovišť pro ohrožené druhy, snížit znečištění ovzduší a hluk a poskytnout prostory pro trávení volného času, a tím zlepšit kvalitu života ve městech. Ve venkovských oblastech může podpora krajiny s vysokou rozmanitostí zvýšit ekologickou konektivitu a pomoci druhům přizpůsobit se změně klimatu a zároveň posílit ekosystémové služby, jako je opylování, regulace klimatu a vody a ochrana proti erozi.

IV. kapitola: Propojenější Evropa

- Při cestách do vzdálenosti 500 km mezi městy EU má železnice potenciál úspěšně konkurovat letům na krátké vzdálenosti, pokud jde o celkovou cestovní dobu, za předpokladu, že lze dosáhnout dostatečné provozní rychlosti železnice. Zdá se, že rychlost kolem 140 km za hodinu je dostatečná k tomu, aby železnice trvale překonávala letecké lety při cestách na tuto nebo kratší vzdálenost.
- Pro cesty do 90 minut v rámci EU jsou automobily obvykle lepší volbou než vlaky. Nicméně ve většině východních členských států by další investice do silniční sítě mohly

stále výrazně zlepšit dostupnost. Po železnici trvá cesta do cílových destinací obvykle mnohem déle, zejména ve venkovských a příhraničních oblastech, ale celkovou dobu cesty po železnici lze často výrazně zkrátit jízdou na kole na nádraží a zpět.

- V metropolitních oblastech je možnost dosáhnout blízkých míst autem silně ovlivněna dopravními zácpami. Většina obyvatel měst v EU má naštěstí dobrý přístup k veřejné dopravě, ačkoli v případě vhodné infrastruktury může být kolo mnohem rychlejším způsobem, jak se dostat do blízkých cílů, než veřejná doprava.
- Cílem EU je snížit počet úmrtí v silničním provozu mezi lety 2020 a 2030 nejméně o 50 % a snížit jej na méně než 25 na milion obyvatel. V současné době je takto nízká míra úmrtnosti pouze v několika regionech, což poukazuje na potřebu koordinovaného úsilí o zlepšení dopravní infrastruktury a chování uživatelů. Díky snížení rychlostních limitů je nyní v mnoha městech míra úmrtnosti výrazně nižší než cíl pro rok 2030, ale bezpečnost silničního provozu se musí dále zlepšit, aby byla splněna vize nulové úmrtnosti do roku 2050.
- Širokopásmové připojení v EU vykazuje zřetelné digitální rozdíly, jak mezi venkovskými a městskými oblastmi, tak mezi méně rozvinutými a rozvinutějšími regiony. Poskytování digitálních služeb a schopnost úspěšně fungovat v globálním podnikatelském prostředí stále více závisí na rychlém a efektivním širokopásmovém připojení. Pokud nebude tato propast odstraněna, konkurenceschopnost méně rozvinutých a venkovských oblastí se pravděpodobně zhorší, což povede k ještě větším rozdílům.

V. kapitola: Sociálněji a inkluzivnější Evropa

- Až do vypuknutí epidemie COVID-19 se trhy práce v členských státech a regionech EU stabilně zotavovaly z nepříznivých dopadů hospodářské a finanční krize v roce 2008. Na údaje o zaměstnanosti a nezaměstnanosti je zatím patrný jen malý dopad pandemie COVID. V letech 2013-2020 se míra zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let v EU zvýšila o 5 p. b. a dosáhla 72,5 %, což je o 0,7 p. b. méně než v roce 2019.
- Míra zaměstnanosti v roce 2020 byla o 5,5 p.b. nižší než cíl EU pro rok 2030, který činí 78 %. Míra zaměstnanosti byla vyšší ve více rozvinutých regionech (76 %) než v přechodových regionech (72 %) a nejnižší v méně rozvinutých regionech (67 %), ačkoli v období 2013-2020 vzrostla o 7 p.b.
- Mezi lety 2013 a 2020 klesla nezaměstnanost ve všech členských státech EU, a to z vysokých 11,4 % na 7,1 % (v roce 2019 to bylo 6,7 %). Míra nezaměstnanosti byla nejvyšší v méně rozvinutých regionech (8,8 %), dále v přechodových regionech (7,9 %) a nejnižší ve více rozvinutých regionech (5,6 %).
- V roce 2019 bylo v EU ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením přibližně 91 milionů osob (20 % obyvatel). Tato míra byla o něco vyšší ve venkovských oblastech (22 %) než ve městech (21 %) a na předměstích (19 %), ale ve všech třech případech se mezi lety 2012 a 2019 snížila.
- Migranti (definovaní jako osoby narozené v zahraničí) se koncentrují v regionech na severozápadě EU, především ve městech, kde je více ekonomických příležitostí a nejrozvinutější podpůrné sítě. Míra zaměstnanosti migrantů ze zemí mimo EU se

zvýšila, ale zůstává nižší než u rodilých mluvčích (62 % oproti 74 % v roce 2020) ve většině regionů, zejména u osob s terciárním vzděláním.

- Riziko chudoby a sociálního vyloučení je u osob narozených mimo EU dvojnásobné oproti osobám narozeným v EU, přičemž míra materiální deprivace je obzvláště vysoká.
- Navzdory silnému politickému závazku dosáhnout v EU rovnosti žen a mužů přetrvávají mezi ženami a muži v různých aspektech života velké rozdíly. Například v roce 2020 byla míra zaměstnanosti mužů ve věku 20-64 let o 11 p. b. vyšší než u žen, což je téměř stejně jako v roce 2013.
- Znevýhodnění, kterým ženy čelí, a to, čeho mohou dosáhnout, se v EU značně liší, přičemž ženy dosahují největších úspěchů v severských regionech a jsou nejvíce znevýhodněny v jižních a východních regionech.
- Regionální index sociálního pokroku EU, který je měřítkem pro zachycení aspektů blahobytu, jež se plně neodrážejí v HDP, se v jednotlivých regionech EU značně liší, přičemž méně rozvinuté regiony dosahují obzvláště špatných výsledků a severské regiony dosahují dobrých výsledků.

VI. kapitola: Evropa bližší občanům

- Od roku 2010 dochází k přirozenému úbytku obyvatelstva, protože počet zemřelých stále více převyšuje počet narozených. Čistá vnitřní migrace způsobila, že celkový počet obyvatel EU se zatím nezačal snižovat, ale již nyní každý třetí člověk žije v regionu, ve kterém v uplynulém desetiletí ubylo obyvatelstvo.
- Z důvodu klesajícího počtu žen v plodném věku a míry porodnosti, která je již čtyři desetiletí pod úrovní reprodukce, populační prognózy ukazují, že se populace EU začne v příštích desetiletích zmenšovat. Předpokládá se, že podíl obyvatelstva žijícího ve zmenšujícím se regionu dosáhne 50 % do roku 2040.
- Střední délka života se v posledním desetiletí zvyšuje a sblížuje s EU, ale rozdíly zůstávají značné. Střední délka života je obzvláště nízká ve východních venkovských regionech, zatímco v severozápadních členských státech EU je střední délka života na venkově stejná nebo vyšší než v městských regionech.
- Díky vysoké a prodlužující se délce dožití a stárnutí generace baby boomu se předpokládá, že počet obyvatel ve věku 65 let a více poroste prakticky ve všech regionech, zatímco počet lidí v produktivním věku, mladistvých a dětí bude klesat. V mnoha jižních a východních regionech se předpokládá více než dvojnásobné snížení oproti průměru EU.
- V EU jsou lidé na venkově v průměru stejně spokojeni se životem jako lidé ve městech. Zatímco ve východních členských státech je se životem spokojeno více obyvatel měst než obyvatel venkova, v severozápadních členských státech je tomu naopak.
- Příjmy domácností jsou téměř ve všech členských státech v průměru vyšší ve městech než na venkově. V severozápadní části EU je však se svou finanční situací spokojeno více venkovských domácností než domácností ve městech. To může být způsobeno vysokými a rostoucími náklady na bydlení ve druhém z nich ve srovnání s prvními.

- Obyvatelé venkova musí za mnoha veřejnými i soukromými službami cestovat dále než jejich městští protějšci. Přestože se některé místní služby nacházejí v pěší nebo cyklistické vzdálenosti, obyvatelé venkova se při cestě za většinou služeb musí spoléhat na osobní automobily nebo autobusy.
- Regionální centra nabízejí více služeb pro obyvatele z okolí. V těchto vesnicích, městech a menších městech, která jsou největším sídlem v okruhu 45 minut jízdy autem, se s větší pravděpodobností nacházejí obchody, základní a střední školy, banky, lékaři, lékárny, nemocnice a univerzita, což znamená, že mohou fungovat jako ekonomické a sociální opěrné body pro širší region.
- V porovnání s obyvateli měst je u obyvatel venkova méně pravděpodobné, že budou EU důvěřovat, že jejich hlas má v EU váhu nebo že se budou cítit k EU přimknuti. Tento rozdíl mezi městem a venkovem může přispívat k politické polarizaci. Obyvatelé venkova častěji důvěřují regionálním a místním samosprávám, což zdůrazňuje význam jejich zapojení do strategií regionálního a místního rozvoje.

VII. kapitola: Lepší správa věcí veřejných

- Míra důvěry ve vnitrostátní a místní samosprávy v EU se v posledních letech zvýšila, a to i v období pandemie COVID-19, přičemž místní samosprávy mají větší důvěru než vnitrostátní.
- Podle World Justice Project jsou standardy právního státu v EU obecně vysoké, přičemž osm zemí se umístilo mezi deseti nejlepšími na světě, ale výsledky se v jednotlivých zemích liší.
- Vnímání kvality veřejných služeb lidmi je v posledním desetiletí poměrně konzistentní, přičemž severozápadní část EU si vede lépe než jižní a východní regiony, ale v některých zemích existují výrazné regionální rozdíly.
- Korupce je pro Evropany i nadále problémem. Ačkoli se její vnímání v jednotlivých zemích a regionech značně liší, většina Evropanů si myslí, že mohou v boji proti korupci něco změnit, a to i tam, kde je vnímána jako nejrozšířenější.
- Korupci jsou potenciálně vystavena řízení o zadávání veřejných zakázek, která zahrnují pouze jednoho uchazeče nebo vůbec nevyhlašují výběrová řízení. Zatímco celkový podíl výběrových řízení s jediným uchazečem se v EU v posledních letech zvýšil, i když ne všude, počet veřejných zakázek zadávaných bez výběrových řízení se téměř všude snížil.
- Díky politickým reformám se EU v posledních letech stala příznivější pro podnikání, jak ukazuje hodnocení Světové banky "Snadnost podnikání". Situace ve městech téže země se však může výrazně lišit a jen zřídka se stane, že by jedno město vynikalo ve všech aspektech podnikání.
- V roce 2020 používala internet ke komunikaci s veřejnými orgány více než polovina dospělé populace EU, ale mezi jednotlivými zeměmi i v rámci nich existují značné rozdíly. V některých regionech stále platí, že více než 30 % lidí nikdy v životě nepoužilo počítač.

VIII. kapitola: Národní investice a koheze

- V programovém období 2014-2020 přispělo financování politiky soudržnosti významnou měrou k udržení veřejných investic v EU v souvislosti s fiskální konsolidací po hospodářské a finanční krizi; to se týkalo zejména kohezních zemí.
- Zatímco členské státy EU mají v mnoha případech významné politiky financované z vnitrostátních zdrojů, které se zabývají řešením regionálních rozdílů, PS je hlavním zdrojem financování politik regionálního rozvoje v méně rozvinutých zemích.
- Veřejné investice, ať už z EU nebo z národních zdrojů, jsou pro regionální rozvoj zásadní, zejména pokud vyvolávají další soukromé investice, které tento proces posilují.
- Politiky, které přesouvají hospodářskou činnost do odvětví s vyšší přidanou hodnotou a zvyšují produktivitu a konkurenceschopnost, se spolu s investicemi do lidského kapitálu, dopravní infrastruktury a lepší správy věcí veřejných jeví jako nejúčinnější při snižování regionálních rozdílů.
- Veřejné finance se v celé EU od období po hospodářské krizi až do roku 2019 postupně zlepšovaly. Omezení zavedená za účelem zvládnutí pandemie COVID-19 si však vyžádala mimořádná politická opatření proti vyvolanému hospodářskému poklesu a na ochranu pracovních míst, což zhoršilo rozpočtové saldo ve všech zemích.
- Na počátku krize COVID-19 byly veřejné investice v EU nižší než před finanční krizí v letech 2008-2009, a to zejména v mnoha kohezních zemích, což vyvolávalo obavy ohledně dopadu na jejich dlouhodobý růstový potenciál a konvergenci k HDP na obyvatele ve zbytku EU.
- Regionální a místní samosprávy realizovaly téměř třetinu celkových veřejných výdajů a většinu veřejných investic v EU (58 % v roce 2019), ačkoli mezi členskými státy existují výrazné rozdíly.
- Ukazatele regionální a místní samosprávy naznačují, že rozhodování o výdajích a investicích je v kohezních zemích centralizovanější než ve zbytku EU. Ačkoli se tento rozdíl mezi lety 1990 a 2010 zmenšil, v posledním desetiletí se opět zvětšil.

IX. kapitola: Dopad politiky soudržnosti

- Finanční podpora EU na politiku soudržnosti v období 2014-2020 činila v průměru 112 EUR ročně na osobu v EU a téměř 400 EUR ročně v některých nejméně rozvinutých regionech.
- V období 2014-2020 bylo z politiky soudržnosti podpořeno více než 1,4 milionu podniků. Vybrané projekty naznačují, že do konce programového období by se tento počet mohl zvýšit na více než 2 miliony.
- Evaluace ukazují, že podpora podniků přinesla hmatatelné výsledky. V ČR například 90 % podniků podpořených v rámci programu "Partnerství znalostního transferu" zavedlo produktové nebo procesní inovace.
- Do konce roku 2020 využilo 11,3 milionu lidí opatření na ochranu před povodněmi spolufinancovaných z politiky soudržnosti v programovém období 2014-2020. Po dokončení všech vybraných projektů by mělo být celkově lépe chráněno 24 milionů lidí.

- Díky politice soudržnosti bylo od roku 2014 do konce roku 2020 položeno nebo modernizováno 1 544 km železničních tratí a do roku 2023, po dokončení vybraných projektů, to bude dalších 3 500 km.
- Investice do výstavby nových silnic a modernizace jiných silnic zvýšily bezpečnost silničního provozu a snížily počet nehod a zároveň zkrátily dobu jízdy a snížily znečištění ovzduší ve městech.
- V letech 2014 až 2020 pomohly programy 45,5 milionu účastníků začlenit se na trh práce a získat vzdělání a odbornou přípravu a 5,4 milionu lidí pomohly najít práci.
- Ve stejném období poskytla zdravotnická zařízení vybudovaná nebo vylepšená s podporou EFRR, především ve středních a východních členských státech, lepší služby 53,3 milionu lidí.
- V letech 2014 až 2020 bylo vytvořeno nebo obnoveno přibližně 15,2 milionu metrů čtverečních volné plochy a po dokončení vybraných projektů by se tento počet zvýšil na 53,4 milionu.
- Odhaduje se, že do konce roku 2023 se díky investicím financovaným z politiky soudržnosti v období 2014-2020 zvýší HDP v některých nejméně rozvinutých regionech Evropy až o 5 %.
- Simulace makroekonomických modelů ukazují, že z dlouhodobého hlediska mají z politiky soudržnosti prospěch všechny regiony EU. Odhaduje se, že každé 1 euro vynaložené na politiku soudržnosti v období 2014-2020 přinese po 15 letech od konce tohoto období návratnost ve výši 2,7 eura v podobě dodatečného HDP EU.

2. Pozice ČR

ČR považuje samotné Sdělení EK Evropskému Parlamentu a Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k osmé zprávě o soudržnosti: Soudržnost v Evropě do roku 2050 za manažerské shrnutí, které jako takové bere na vědomí. ČR se v této rámcové pozici podrobněji vyjadřuje k textu, který je obsažený v samotné 8. KZ. ČR vítá zveřejnění 8. KZ. ČR považuje PS za nejefektivnější nástroj rozvoje regionů členských států, a tedy i EU jako celku. Dle ČR je PS politikou, z níž by měly mít prospěch všechny regiony EU. Je však důležité, aby PS do budoucna měla z pohledu podpory rozvoje regionů jasnou strategii, která stanoví vhodnou rovnováhu mezi podporou konkurenceschopnosti EU (podporou jádrových oblastí, aby byla Evropa konkurenceschopná vůči ostatním makroregionům světa) a podporou snižování regionálních rozdílů (podporou periferních území, aby docházelo k zvyšování územní soudržnosti).

ČR obecně kvituje informace obsažené v 8. KZ, které primárně představují určitý statistický přehled. Ten je na jedné straně dle ČR vhodné mít, na straně druhé si musí ČR posteskout, že jí v 8. KZ chybí konkrétní doporučení a větší důraz na vyznačení směru, kterým by se EU měla ubírat. ČR bere na vědomí, že detailní rozbor jednotlivých kapitol 8. KZ, včetně následné věcné diskuze mezi členskými státy, se uskuteční v průběhu února a března 2022 na nejrůznějších pracovních skupinách. Do těchto jednání je ČR připravena vstoupit. K jednotlivým kapitolám a v nich uvedených informacích v 8. KZ pak ČR zaujímá následující pozici:

I. Regionální rozměr pandemie COVID-19

ČR podporuje zaměření 8. KZ na zhodnocení dopadů pandemie COVID-19 v regionálním měřítku. ČR se ztotožňuje s konstatováním, že protipandemická opatření měla zvláště negativní dopad na život v pohraničních regionech. Pandemie naplno odhalila, že proces územní integrace zemí EU ještě ani zdaleka není ukončen a hranice jednotlivých států mohou tvořit z hlediska toku lidí, materiálů a myšlenek významnou bariéru, a to zvláště v krizových obdobích. Je třeba nadále pracovat na tom, aby státní hranice představovaly kontaktní zónu, příležitost pro rozvoj, a ne bariéru a rozvojový handicap.

Pandemie s sebou mj. přinesla určité změny v sídelních a regionálních systémech jednotlivých zemí. Díky přesunu mnohých socioekonomických aktivit do virtuálního světa došlo minimálně k dočasnému oslabení některých (zejména fyzických) vazeb mezi centry osídlení a jejich zázemím, včetně denní dojížděky z venkova do měst, což bylo spojené se změnami nákupního chování obyvatel, změnami ve využívání služeb, ale i změnami dalších procesů. Z pohledu rozvoje venkova tak pandemie do jisté míry odkryla potenciál venkovských oblastí, jak mohou venkovské oblasti být územně integrovány, aniž by obyvatelé venkova nutně museli na krátkodobé bázi migrovat do center. Uvedená skutečnost neznámá narušení vztahů mezi městy a venkovem, nýbrž částečnou kvalitativní změnu těchto vztahů, která je zajímavou příležitostí pro rozvoj venkova.

Pro využití této příležitosti je však nezbytné zajistit pokrytí venkovských oblastí vysokorychlostním internetem, ČR proto oceňuje důraz 8. KZ na nutnost zajištění tohoto předpokladu. ČR se rovněž ztotožňuje s konstatováním, že samotné investice do IT infrastruktury automaticky rozvoj venkovských oblastí nepřinesou, avšak jsou nezbytným předpokladem pro tvorbu pracovních příležitostí na venkově. Z hlediska ČR je důležité doplnit, že hlavní výzvou pro rozvoj venkova je vytváření takového prostředí, které umožní vznik dobře placených, prestižních a rozmanitých pracovních příležitostí ve venkovských oblastech. ČR rovněž vnímá, že z pohledu rozvoje venkova je důležité podporovat rozvoj menších regionálních center. Na druhé straně ČR považuje za bezpředmětné uvádět ve vztahu k různým typům území v 8. KZ závěry/konstatování, které vyplývají již z podstaty příslušných typů území, např. že podnikání je víc soustředěno ve větších městech, že víc služeb je poskytováno v centrech a obyvatelé venkova musí za vybranými službami cestovat dál, než obyvatelé měst atp. Zároveň dle ČR nedává logický smysl vyjadřovat nad podobným typem skutečností určité znepokojení.

V oblasti zdravotních dopadů lze souhlasit se závěrem, že ČR patřila mezi země nejvíce postižené druhou (a dalšími) vlnou pandemie COVID-19. V roce 2021 byl v ČR zaznamenán nejvyšší počet zemřelých v poválečné historii. Nárůst počtu zemřelých byl přitom v roce 2021 regionálně diferencovaný, kdy k největšímu nárůstu došlo v krajích Královéhradeckém a Karlovarském a nejmenší v kraji Vysočina a Zlínském kraji.

Text 8. kohezní zprávy upozorňuje na zhoršenou finanční situaci regionů a municipalit v důsledku pandemie COVID-19. S tím lze v obecné rovině souhlasit, v ČR nicméně v reakci na toto riziko došlo k úpravě rozpočtového určení daní. Výsledkem byl nárůst výnosů z daňových příjmů v municipalitách a regionech v roce 2021, a to ve srovnání s rokem 2020 i předcovidovým rokem 2019. Současně ale i v českém kontextu docházelo k odkládání investic ze strany obcí a regionů, zejména z důvodů výpadků daňových příjmů.

ČR souhlasí s tvrzením, že dopady pandemie COVID-19 na úroveň regionálních disparit v EU27 i uvnitř ČR je nutné dále sledovat a vyhodnocovat s ohledem na postupné uvolňování socioekonomických dat na regionální úrovni za období 2020–2022. Dle ČR pandemie COVID-19 ukázala a výrazně upozornila, že regionální disparity mezi regiony stále existují a zároveň, že méně rozvinuté regiony mají horší pozici se s pandemií COVID-19 vypořádat než bohaté regiony. Aktuálně dostupná data naznačují, že došlo spíše k prohloubení regionálních disparit.

Dle ČR měly ekonomické restriktce kritický dopad na odvětví cestovního ruchu (dále jen CR), ve kterém se zcela změnil dosavadní trendy a vývoj. Do vypuknutí pandemie vykazovala hlavní metropolitní města silnější ekonomickou aktivitu v oblasti CR než jiné regiony, především venkovské (až na některé výjimky, kdy byla regionální menší města zatíženější aktivitou CR více než metropolitní). O to více však byla tato metropolitní města zasažena pandemií v důsledku výpadku zahraničních klientů, který tuzemští hosté nedokázali nahradit. Během pandemie lidé volili jiné cíle svých cest než velká města, z čehož těžily venkovské oblasti a přírodní území.

ČR má jisté obavy, zda se CR vrátí na své výsledky před pandemií. Z nejnovějších statistických dat vyplývá, že návštěvnost v ČR druhý rok pandemie zůstává na ani ne polovičních číslech roku 2019. Zahraniční turisté stále chybějí.

ČR se domnívá, že pandemie má rovněž kritický dopad na zaměstnanost v odvětví služeb CR, kdy ohrožením pracovních míst trpí zejména velká města a regiony silně závislé na CR vzhledem k výpadku zahraničních turistů a tzv. MICE klientely (jedná se o cestovní ruch představovaný tzv. kongresovou turistikou zahrnující přípravu konferencí, kongresů, meetingů, seminářů, incentivních pobytů a dále výstav a veletrhů). Dle ČR odvětví CR nyní celkově postrádá dostatek kvalifikované pracovní síly, kdy situaci navíc nepřidává nejistá budoucnost tohoto odvětví v pohledu potenciálních zaměstnanců, neboť mnoho zaměstnavatelů muselo čelit existenciálním finančním potížím.

II. Inteligentnější Evropa

Z pohledu vědy a výzkumu se ČR domnívá, že pandemie COVID-19 jednoznačně ukázala, jak obrovský význam pro společnost, stát i průmysl mají výzkumné organizace, jejich infrastruktury a samozřejmě i samotní vědci, financované z předmětného cíle politiky. Výzkumné organizace díky finanční podpoře EU postavily či zmodernizovaly své budovy, pořídily nejmodernější přístroje nebo podpořily rozvoj výzkumných týmů a personálních kapacit. Díky tomu bylo možné pohotově zajistit dostatečné kapacity pro boj s pandemií COVID-19, ať už pro vývoj a výrobu ochranných prostředků a pomůcek, zajištění a zefektivnění testování, imunologický výzkum nebo jinou formu pomoci.

ČR je toho názoru, že události spojené s pandemií COVID-19 budou mít zásadní vliv na směřování systému výzkumu, vývoje a inovací (VaVaI). Prioritizace podpory jednotlivých oborů i multidisciplinárních týmů dozná změn směrem k odvrácení dalších hrozeb tohoto typu. Nebude se však jednat pouze o podporu medicínských oborů, ale celé škály odvětví, která se mohou podílet na zmírnění následků takových hrozeb a jejich předcházení. Jako zásadní se pro ČR jeví orientace na řešení hlavních politických priorit EU, jejichž řešení je postaveno na disruptivních inovacích, tedy především European Green Deal (EGD), digitální transformace a připravenost společnosti na pandemii včetně řešení situace vyvolané výskytem COVID-19.

ČR je přesvědčena, že dlouhodobým cílem podpory výzkumu a vývoje musí být rozvoj špičkových kapacit (jak v oblasti infrastrukturní, tak zejména v oblasti lidských zdrojů včetně zvýšení schopnosti využít potenciál kvalifikovaných žen), prohlubování znalostního potenciálu, kterým subjekty v ČR disponují, soustředění se na aktuální a budoucí celospolečenské výzvy a schopnost vybudování základny pro budoucí aplikovatelnost výsledků VaV v praxi, které slouží bez rozdílu všem.

ČR považuje za nutné podpořit špičkový VaV zejména v těch oblastech, které mají potenciál přispět k dalšímu rozvoji společnosti a ekonomiky, a které budou řešit celospolečenské problémy nejen na národní, ale také evropské úrovni, a přispějí tak k vyšší konkurenceschopnosti ČR. Intervence do oblasti VaV a vzdělávání považuje ČR za klíčový předpoklad pro využití znalostního potenciálu a zajištění úspěšné budoucnosti.

Z pohledu regionální politiky ČR souhlasí, že HDP/obyv. v méně rozvinutých regionech ČR roste a blíží se průměru EU. Nutné je podotknout, že HDP/obyv. roste také ve více rozvinutých a přechodových regionech ČR. Vzhledem k tomu, že HDP/obyv. v méně rozvinutých regionech ČR neroste rychleji než v ostatních regionech, ke snižování regionálních disparit v ČR nedochází, spíše se prohlubují.

Osmá kohezní zpráva hovoří v této části o “rozvojové pasti” regionů, což v podstatě znamená, že tyto regiony stagnují a v dlouhodobém horizontu se neposouvají mezi kategoriemi regionů (méně rozvinuté, přechodové, více rozvinuté). V ČR dochází k postupnému přibližování českých regionů k průměru EU 27 (a posunu části regionů z kategorie méně rozvinutých do kategorie přechodových), s výjimkou regionu Severozápad, jehož HDP na hlavu stagnuje na úrovni 63-64 % průměru EU 27.

Z pohledu české ekonomiky stále převládají firmy, které jsou v pozici dodavatelů nižších řádů, což může v dlouhodobém hledisku znamenat hrozbu pro konkurenceschopnost ekonomiky. Typická je pozice i větších firem obvykle na nižších stupních hodnotových řetězců, s čímž je spojená stále významná závislost na cenové konkurenceschopnosti. Tento model hospodářské konkurenceschopnosti založené na nákladovém diferenciálu (primárně nízkých mzdách) je však dle ČR s ohledem na neustále se stupňující tlak odběratelů na cenu dodávaných komponentů a reálnou hrozbu nahrazení firem z ČR levnějšími producenty z jiných zemí, neudržitelný. ČR tak reflektuje tento základní strukturální problém, který společně s nižší efektivitou práce, resp. situací na trhu práce či administrativní zátěží pro podnikání a investice, doplněné nedostačenými investicemi do inovací, výzkumu či vzdělávání, zabraňují rychlejšímu přesunu k vyspělé znalostní ekonomice a tím i ke konvergenci k ekonomicky vyspělejšími členskými státy EU.

ČR si zároveň uvědomuje problematiku regionálních rozdílů, zejména postavení méně rozvinutých a přechodových regionů z hlediska inovačního potenciálu, přístupu ke kvalifikované pracovní síle a atraktivnímu podnikatelskému prostředí, a proto vnímá politiku soudržnosti jako vhodný nástroj pro řešení těchto problémů. Z hlediska inovační výkonnosti podniků jsou patrné výrazné odlišnosti v jednotlivých regionech ČR. Tradičně nejvyšší je na území hl. města Prahy, nejnižší naopak v regionu soudržnosti Severozápad. ČR si rovněž uvědomuje význam rozvoje podnikání a podnikatelského prostředí, které přispívá k diverzifikaci hospodářských činností a vytváření pracovních míst. Jednou z hlavních priorit ČR při využívání prostředků politiky soudržnosti je tak kontinuální zvyšování přidané hodnoty a produktivity českých podniků (zejména MSP), zlepšení jejich postavení v rámci globálních

hodnotových řetězců, rozvoj klíčových dovedností, mj. prostřednictvím spolupráce škol a firem, či větší využití nových příležitostí a s tím související intenzivnější stimulace vzniku a rozvoje nových inovativních firem.

Zároveň ČR považuje za vhodné z prostředků politiky soudržnosti podporovat rozvoj a využívání podnikatelské infrastruktury a nemovitostí pro potřeby MSP vč. otevřené inovační a digitální infrastruktury v rámci vybraných metropolitních oblastí a sídelních aglomerací.

III. Zelenější, nízkouhlíková Evropa

ČR kvituje pojmenování nejpálčivějších problémů životního prostředí na úrovni EU a dostatečný popis rozdílů, se kterými se jednotlivé regiony EU potýkají. ČR oceňuje, že 8. KZ věnuje prostor všem zásadním tématům jako je nutnost adaptace a mitigace v souvislosti se změnou klimatu, ochrana ekosystémů a biodiverzity, ochrana ovzduší a vod a také zelená transformace (nízkouhlíková ekonomika, cirkulární hospodářství), a to vč. popisu dopadů do sociální sféry. ČR všechny tyto aktuální trendy silně vnímá a akcentuje. Politiku ochrany klimatu a životního prostředí vnímá ČR jako výzvu pro „transformaci“ regionů a měst k řešení svých dlouhodobých problémů a výzev. Ústřední prioritou politiky soudržnosti ve vztahu k urbanizovaným oblastem je udržitelný rozvoj měst. Současný a budoucí nástroj ITI pro metropole a aglomerace v ČR bude zásadní pro větší podporu a realizaci udržitelných investic. Pro budoucí udržitelný rozvoj měst v ČR bude nutná institucionalizace metropolitní a meziobecní spolupráce, zapojení více zdrojů financování vč. národních zdrojů, důraz na monitoring, evaluaci, až po větší podporu víceúrovňového řízení správy území a integrace napříč politikami.

ČR si uvědomuje, že dlouhodobý vývoj výše HDP na obyvatele v regionech NUTS II v ČR potvrzuje, že PS je významným faktorem snižování regionálních rozdílů (viz růst HDP na obyvatele a posun tří NUTS II regionů soudržnosti do kategorie přechodových regionů). Výrazným akcentem dalšího vývoje je přijetí cílů EU v oblasti dekarbonizace, a to nejen pro oblast podnikání, ale pro oblast bezemisního chování ve všech sektorech společnosti. Tento fakt vyvolává odůvodněný předpoklad vzniku nové kombinace faktorů zapříčiňujících regionální disparity. V tomto ohledu v ČR vystupuje jednak restrukturalizace tzv. uhelných regionů (Moravskoslezský, Ústecký, Karlovarský), jakož i očekávané dopady realizace klimatických cílů EU v dalších regionech ČR – například sociální náklady.

S ohledem na celkovou strukturu ekonomiky ČR znamenají cíle v oblasti nízkouhlíkové a cirkulární ekonomiky jednu z nejvýznamnějších priorit. ČR podporuje hodnocení a závěry uvedené v části věnované výzvám zelenější a nízkouhlíkové Evropy a souhlasí s formulací hlavních výzev v této oblasti. Vnímá akcent této problematiky v prostředí ekonomiky, hlavně s ohledem na to, že HDP ČR je tvořeno z významné části průmyslem.

Co se týče cílů v oblasti snižování energetické náročnosti, energetické účinnosti a využití OZE, ČR vnímá tyto závazky, jakož i reálné potřeby ve vztahu k jejich splnitelnosti. ČR si uvědomuje nutnost zvyšování spotřeby energie z obnovitelných zdrojů i přesto, že se využívání této energie pohybuje pod průměrem EU a odvětví v posledních letech stagnuje.

ČR považuje za vhodné podporovat snahy o využívání odpadu a přechod na oběhové hospodářství, tyto snahy bude podporovat pomocí zaměření se na prevenci vzniku odpadů, zvýšení recyklace odpadů a jejich opětovné využití.

Faktor, který 8. kohezní zpráva explicitně nezmiňuje, přitom z našeho pohledu bude významně ovlivňovat její další implementaci nejen v rámci rozvoje nízkouhlíkové ekonomiky, ale celé společnosti, je naplnění požadavků taxonomie a nového horizontálního principu „významně nepoškozovat“. V tomto ohledu ČR zároveň apeluje, aby stále komplikovanější podmínky podpory a nutnost reflektování celého spektra požadavků vyplývajících z legislativy neznemožňovaly úspěšnou realizaci jinak kvalitních projektů.

IV. Propojenější Evropa

ČR souhlasí s obecnými tezemi uvedenými v dokumentu. Dopravní systém má za cíl zlepšit kvalitu života obyvatel a zvýšit konkurenceschopnost ekonomiky. ČR souhlasí, že je potřeba dobře zacílených investic k dosažení tohoto cíle. ČR zřetelně vnímá posun EU k udržitelné a chytré mobilitě, který mimo jiné vyžaduje výrazný posun v módech dopravy. Nové požadavky však dle ČR nesmí být limitujícím faktorem zabraňujícím ekonomickému rozvoji všech regionů ČR.

ČR souhlasí s posilováním role železniční infrastruktury pomocí modernizace železničních koridorů i výstavbou vysokorychlostních železnic, zároveň se ale ČR domnívá, že ve stávající hustotě existující silniční a železniční infrastruktury v ČR, je záměr další fragmentace kulturní krajiny prostorově náročnou sítí vysokorychlostních tratí nutno posuzovat z pohledu principů dlouhodobě udržitelného rozvoje. U vybraných investic do dopravní infrastruktury je nezbytné posuzovat ekonomickou i ekologickou efektivitu. Dále ČR považuje za důležité snižovat rozdíly v kvalitě dopravní infrastruktury napříč regiony. V systémech hromadné dopravy ve městech je dle ČR nutné investovat do dopravních módů a prostředků, jejichž pohonné systémy mají vyšší míru účinnosti a zajistí tak posun k nízkouhlíkovému hospodářství. Také oblast budování sítě nabíjecích stanic pro vozidla je nepochybně směr, se kterým se ČR ztotožňuje.

Pro ČR je důležité zlepšit dopravní napojení některých krajů na silniční (dálniční) a železniční infrastrukturu (Karlovarský, Jihočeský a Liberecký kraj). ČR se domnívá, že metropolitní oblasti budou čelit většímu tlaku na intenzitu dopravy a budou vyžadovat nutnou podporu multimodální dopravy. Veřejná doprava, která je ve správě krajů, vykazuje v některých regionech zhoršenou dostupnost veřejné dopravy, nejen o víkendu.

ČR souhlasí, že orientace na zelenou a digitální transformaci vyvolává nové výzvy při poskytování digitálních služeb vedoucích k úspěšnému a konkurenceschopnému fungování celého podnikatelského prostředí na globální úrovni. ČR reflektuje závěry, že stále přetrvávají digitální rozdíly mezi venkovskými a městskými oblastmi, mezi méně rozvinutými a rozvinutějšími regiony. ČR si je vědoma, že samotná digitální konektivita je podmínkou pro transformaci stávajících a rozvoj nových technologií a služeb s dálkovým přístupem. Konkurenceschopnost českých podniků v kontextu technologických změn a zavádění prvků P4.0 ve firmách je úzce spojená s digitalizací. Tuzemská ekonomika potřebuje nový impuls a ČR musí intenzivně investovat do digitalizace ekonomiky či průmyslu, resp. připravovat se na změny v celé společnosti, které budou s tímto vývojem spojené. Jednou z priorit je proto zvýšení počtu domácností a podniků s pokrytím a připojením k sítím s velmi vysokou kapacitou, a to při využití prostředků politiky soudržnosti. S přístupem k vysokorychlostnímu internetu je spojen i další rozvoj služeb poskytovaných mj. MSP, které souvisí s přechodem na informační společnost (e-sloužby, cloud, online data atd.).

V. Sociálněji a inkluzivněji Evropa

Pokud jde o oblast trhu práce ČR se závěry a hodnocením 8.KZ souhlasí. Vývoj na trhu práce v ČR kopíroval základní trendy celoevropského vývoje, přičemž však bylo v ČR dosaženo vyšší míry zaměstnanosti a nižší míry nezaměstnanosti, než byl průměr EU.

V ČR je velmi vysoká míra zaměstnanosti (79,7 % v roce 2020 oproti 71,7 % v EU). To je dáno jak vysokou mírou zaměstnanosti mužů (87,7 % oproti 79 % v EU), tak i žen (72,2 % oproti 67,3 % v EU). Od roku 2010 vzrostla míra zaměstnanosti žen v ČR výrazně více než míra zaměstnanosti mužů (o 11 p. b. u žen oproti 7,6 p. b. u mužů). Výraznou roli ve zvyšování zaměstnanosti žen hrálo zvyšování důchodového věku, resp. nivelizace této hranice mezi muži a ženami a dále zvyšování nabídky zařízení péče o děti předškolního věku. Přesto je však v ČR mezeřa v míře zaměstnanosti mužů a žen vyšší než v EU (15,3 % oproti 11 % v EU). Významným důvodem ekonomické neaktivity žen jsou pečovatelské povinnosti. Míra nezaměstnanosti v ČR dosahuje nejnižších hodnot z celé EU (2,6 % v roce 2020 oproti 7,2 % v EU) a svědčí o převisu poptávky nad nabídkou na trhu práce. Vyšší míru nezaměstnanosti (i když stále pod průměrem EU) v ČR mají mladí lidé ve věku 15-24 let (8 % v roce 2020 oproti 17,5 % v EU) a osoby s nízkou kvalifikací (9,6 % oproti 12,6 % v EU). Míra zaměstnanosti cizinců (jak osob z jiných zemí EU, tak i zemí mimo EU) je v ČR vyšší než míra zaměstnanosti osob narozených v ČR. Míra nezaměstnanosti osob ze zemí mimo EU byla v ČR nejnižší z celé EU, v případě osob z jiných zemí EU pak druhá nejnižší.

Vzhledem k demografickým omezením je automatizace výrobních procesů možným řešením nedostatku pracovních sil v ČR. Další investice do vzdělávání a rozšiřování dovedností pracovní síly jsou proto z pohledu ČR zásadně důležité, aby byla země připravena na budoucí technologické změny, stárnutí populace a přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku.

Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením je v ČR nejnižší v EU. V roce 2020 činil tento podíl v ČR 11,9 % oproti 22 % v EU. Oproti roku 2010 podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením v ČR poklesl o 2,5 p. b, zatímco v EU klesl o 1,7 p. b.. V ČR sice klesá míra materiální deprivace, avšak v důsledku zvyšování cen za bydlení se nadále zhoršuje jeho dostupnost. Chudobou nebo sociálním vyloučením jsou nejvíce ohroženy dlouhodobě nezaměstnané osoby, rodiny se třemi a více dětmi, rodiče samoživitelé a Romové. Více jsou ohroženy ženy než muži.

Důležitým předpokladem úspěchu v odstranění hlavních příčin chudoby a sociálního vyloučení je dle ČR zapojení do trhu práce, investování do dětí a prolomení mezigeneračních cyklů znevýhodnění, dostupnost kvalitního bydlení či přístup k základním službám.

ČR se domnívá, že kontinuální vzdělávání a získávání nových dovedností hrají klíčovou úlohu pro úspěch na trhu práce a schopnost reakce na čím dál častější změny pracovních pozic. Dynamické změny v oblasti hospodářství a trhu práce kladou na občany nové požadavky, což vede k potřebám adekvátních změn v oblasti počátečního i dalšího vzdělávání obyvatel. Mezi nejvíce ohrožené patří mladí lidé, osoby se zdravotním postižením, migračního původu a mladí rodiče s dětmi. V ČR je situace mladých lidí na trhu práce dlouhodobě výrazně lepší než ve velké většině ostatních států EU.

ČR považuje investice do celoživotního učení za rozhodující faktor posilování konkurenceschopnosti, rozvoje hospodářství a sociální stability. ČR hodlá věnovat podporu celoživotního učení, resp. dalšího (profesního) vzdělávání vysokou pozornost.

Pokud jde o oblast vzdělávání v ČR, byly v rámci předmětného cíle politiky pro oblast regionálního školství klíčové projekty zjednodušeného vykazování (tzv. šablon), s nimiž má více než 75 % škol v ČR mnohaleté zkušenosti. Školám byly vytvářeny podmínky, aby se s pandemií COVID-19 zvládly lépe vyrovnat, neboť mohly být podpořeny všechny mateřské a základní školy, které projevíly zájem. Dle ČR tyto intervence zásadním způsobem přispěly k překonání dopadů pandemie, neboť školám byla poskytnuta např. personální podpora pro vzdělávání dětí a žáků ohrožených školním neúspěchem, ale také aktivity na doučování žáků, tandemovou výuku aj., což znamenalo významnou podporu pedagogických pracovníků při překonávání následků omezení školní výuky po dobu uzavření škol z důvodu pandemie COVID-19.

Dle ČR je připravenost na případné opakování pandemie v dalších letech zajištěna podporou plošného využívání digitálních technologií ve výuce většiny předmětů, a to takovým způsobem, aby se stalo jejich integrální součástí. V tomto ohledu je z pohledu ČR stěžejní hardwarové a softwarové vybavení škol a kompetence učitelů s ním efektivně pracovat, včetně jejich systematické podpory nebo formou centrální (odborně i didakticky garantované) kurikulární podpory.

Modernizace cílů a obsahů vzdělávání, včetně forem a metod učení na všech úrovních vzdělávací soustavy (tj. od předškolního vzdělávání po terciární a další vzdělávání), jsou spolu se zajištěním spravedlivého přístupu ke kvalitnímu vzdělání a snížením segregace, nerovností a rizika vyloučení ohrožených skupin ze vzdělávání podle ČR nezbytným předpokladem pro zajištění kvalitního života a dlouhodobé uplatnitelnosti jednotlivce ve společnosti a na trhu práce. ČR je přesvědčena, že cílem vzdělávání v následující dekádě musí být jedinec vybavený základními znalostmi a dovednostmi, který dokáže v co nejvyšší míře využít svůj potenciál v dynamicky se měnícím světě ve prospěch nejen svého vlastního rozvoje, ale ve prospěch rozvoje společnosti. Za neopominutelnou součást jeho vzdělání, a to ať už ve vzdělávání počátečním, tak i ve vzdělávání dalším, ČR považuje v tomto ohledu i vzdělávání občanské.

Celkové dopady pandemie na vzdělávací systém bude dle ČR možné analyzovat až s odstupem času, ale již teď ze zjištění vychází, že řada žáků si vytvořila „znatelnou, ale dohnatelnou“ ztrátu. Větší dopad měla podle ČR pandemie, respektive distanční výuka, na vzdělávání žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Na základě těchto informací připravuje ČR několik nástrojů, které mohou školám pomoci se s dopady pandemie vyrovnat, či se efektivně připravit na případné další vlny. Za jeden z významných zdrojů ČR považuje finanční prostředky z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, dále pak z Národního plánu obnovy.

VI. Evropa bližší občanům

S popsány body v obecné podobě ČR souhlasí a zaznamenává podobné procesy v českých regionech. Metropolitní oblasti, zejména Pražská a Brněnská, zaznamenávají větší přirozený přírůstek obyvatel ve srovnání s ostatními kraji, zejména oblastmi vnitřních a vnějších periferií. Metropolitní oblasti patří dlouhodobě mezi růstové regiony s vysokým podílem vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, větším podílem cizinců a tlakem na rostoucí bytovou výstavbu. Rozdíly lze zaznamenat i v naději na dožití. Regiony, které jsou hospodářsky a sociálně slabé mají naději na dožití menší o 3 roky než regiony Praha, kraj Vysočina nebo Jihomoravský kraj. Rozdíly mezi regiony sledujeme i oblasti regionálního školství. Karlovarský, Ústecký a

Moravskoslezský kraj vykazuje u dílčích indikátorů stagnaci nebo zhoršené výsledky ve srovnání s ostatními kraji (např. předčasné odchody ze vzdělávání, výsledky jednotných přijímacích zkoušek na střední školu).

ČR souhlasí s konstatováním 8. KZ, že je třeba plně aplikovat přístup integrovaného územního rozvoje, a rovněž s naznačeným pohledem, dle kterého územní/integrované nástroje, např. CLLD, skýtají velmi zajímavý potenciál pro snižování tzv. demokratického deficitu EU, a mohou úspěšně „přibližovat“ obyvatele členských zemí k EU. Toto však vyžaduje, aby nositelé těchto nástrojů, např. místní akční skupiny, viděly v nástroji CLLD jednoduchou a účinnou pomůcku pro řešení rozvojových problémů území v jejich působnosti. Lze říci, že v ČR se to daří, čehož důkazem je velký zájem o realizaci nástroje CLLD, resp. příslušných strategií ze strany aktérů rozvoje venkova v území. Pro ČR, ale i EU obecně, by měl tento zájem představovat pobídku k tomu, aby přes nástroj mohla být do budoucna podporována široká škála aktivit, a to s dostatečným objemem podpory. Zároveň je třeba zajistit řádnou podporu provozu místních akčních skupin a jejich kvalitní fungování, v jehož rámci nebude mít místo např. střet zájmů. Je tedy třeba zajistit dodržování kvalitativních standardů místních akčních skupin, což ČR činí.

ČR oceňuje konstatování, že je potřeba více podporovat zásady místně orientovaného a participativního provádění PS. ČR v souladu s tímto pohledem široce uplatňuje implementaci územních, resp. integrovaných nástrojů. ČR se zároveň domnívá, že je třeba posuzovat dopad politik a intervencí na různé typy území, k tomu by měl sloužit nástroj tzv. „Territorial Impact Assessment“, který je vhodné využívat i pro posuzování dopadu na venkovské oblasti.

Ze sociologických šetření vychází závěr 8. KZ, že obyvatelé venkova mají nižší míru evropského povědomí (mají k EU slabší emoční vztah) a EU je pro ně méně důvěryhodná než pro obyvatele venkova. Z pohledu ČR se jedná o dlouhodobý trend, který je však spíše sociálně, než územně podmíněn, tzn., je důsledkem rozdílné sociální struktury obyvatel měst a venkova, a již méně geografického prostoru (např. venkov vs. město), ve kterém člověk žije. Města jsou obecně typická mladší, vzdělanější a kosmopolitnější populací. Zároveň je třeba dodat, že z uvedených skutečností a případné částečné politické polarizace mezi venkovem a městy nevyplývají z pohledu územní soudržnosti zásadní hrozby, samozřejmě, rozdílné postoje individualit k EU mohou být výzvou pro soudržnost sociální.

Velikost populace v produktivním věku (15-64 let) se v ČR postupně zmenšuje, přičemž se snížila ze 7,4 milionu v roce 2010 na 6,84 milionu v roce 2020. Dle ČR úbytku populace v produktivním věku nelze ve střednědobém horizontu zabránit, avšak jeho dopad je možné zmírnit a objem dostupné pracovní síly lze zvýšit tím, že se využije potenciál méně aktivních osob, včetně žen s malými dětmi, osob s nízkou kvalifikací, starších pracovníků a osob se zdravotním postižením, a rovněž cílené přijímání zahraničních pracovníků. Dle ČR lze úbytek produktivní složky obyvatelstva dále kompenzovat podporou zvyšování produktivity práce, tj. investicemi do inovací, technologií a vzdělávání dospělých.

VII. Lepší správa

ČR vítá, že se 8. KZ věnuje i tématům, jako je dobrá veřejná správa a administrativní kapacita, korupce nebo veřejné zakázky.

ČR souhlasí, že vysoká úroveň administrativní kapacity na všech úrovních správy je důležitá pro efektivní správu a vynakládání veřejných prostředků a považuje ji za klíčovou podmínku pro zajištění dobré výkonnosti investic a přispívá k dosažení cílů politiky soudržnosti, zejména v regionech s nízkými příjmy a nízkým růstem.

ČR k posílení a stabilizaci administrativní kapacity a zlepšení využití technické pomoci v programovém období 2021-2027 vychází vstříc všem uvedeným opatřením, která zahrnují vypracování plánů pro budování administrativních kapacit, zahrnujících širokou škálu činností, včetně podpory lidských zdrojů a organizačního poradenství v oblasti systémů a nástrojů, dále podporu celého ekosystému pro řízení a vynakládání finančních prostředků, včetně prováděcích orgánů, poskytovatelů a příjemců, vypracování flexibilních strategií učení pro budování kapacit, aby bylo možné rychle reagovat na měnící se okolnosti, a zajištění soudržného řízení budování kapacit na úrovni EU.

ČR souhlasí, že oblast veřejných zakázek, které představují 14 % HDP EU, jsou jednou z nejčastějších činností, které jsou náchylné ke korupci. Objem transakcí, finanční zájmy, složitost procesu, úzká interakce mezi veřejnými činiteli a podniky, a mnoho zúčastněných stran zapojených do zadávání veřejných zakázek zvyšuje riziko korupce a korupčního jednání a potenciální pobídky k zapojení se do korupčního jednání.

VIII. Národní investice a koheze

ČR se ztotožňuje se závěrem 8. KZ, že veřejné finance jsou zásadní pro regionální rozvoj, a že zejména v důsledku pandemie a souvisejícího tlaku na veřejné rozpočty se význam zdrojů dostupných v rámci PS ještě zvýšil.

ČR se rovněž ztotožňuje s klíčovými charakteristikami působení prostředků PS v kombinaci s národními zdroji. Za ČR lze souhlasit s tvrzením, že hlavním finančním zdrojem pro implementaci regionální politiky je evropská PS. Národní zdroje určené na řešení regionálních disparit jsou spíše doplňkové. ČR souhlasí s tvrzením, že nejvhodnějšími intervencemi k překonávání regionálních rozdílů jsou investice do lidského kapitálu, dopravní infrastruktury a zlepšování výkonnosti veřejné správy.

ČR s analýzou uvedenou v kap. 8.3 souhlasí a její závěry vesměs sdílí, nicméně srovnání v čase u vybraných roků považuje ČR za trochu arbitrární. ČR je toho názoru, že pokud jde o vývoj celkových vládních investic (kap. 8.3.3 a graf 8.8), může výběr pro srovnání roku 2016 problematiku trochu zamlžovat, neboť se jednalo o rok, kdy docházelo k přechodu na novou perspektivu a propad je vidět zejména u kohezních zemí. Za další aspekt, který je dle ČR nutné brát v úvahu, minimálně v jejím případě, je postupně se snižující alokace mezi jednotlivými programovými obdobími, která za jinak stejných podmínek ubírá z výše investic na HDP v průměru cca 0,2 procentního bodu.

V boxu 8.5. je uveden výčet “metropolitních regionů” ve státech EU. Za ČR je uvedeno hlavní město Praha. Dle uvedené metodiky však hlavní město Praha nesplňuje kritéria stanovená v boxu 8.5. - zejména neexistuje žádná zákonná úprava, která by upravovala a institucionalizovala samosprávu “Pražského metropolitního regionu”.

IX. Dopad politiky soudržnosti

ČR se ztotožňuje s poukázáním na politiku soudržnosti coby hlavní zdroj investic do hospodářského a sociálního rozvoje členských států. I pro Českou republiku představuje PS jednu z nepopíratelných výhod členství v EU. Od svého vstupu do EU je ČR čistým příjemcem prostředků z EU rozpočtu a ze zdrojů PS je v ČR financováno 40 % všech vládních investic.

Pozitivní dopady PS na ČR byly opakovaně prokázány několika evaluacemi a studiemi. Např. makro-ekonomické studie Úřadu vlády (2021) prokázaly pozitivní dopady všech oblastí intervencí fondů EU na HDP ČR. Dále prokázaly, že nejvýraznější příspěvek k růstu ekonomické výkonnosti regionů se projevil v regionech soudržnosti Jihovýchod a Jihozápad. Také další evaluace dopadů fondů na regionální rozvoj realizovaná MMR dokladuje, že finanční prostředky z fondů EU zanechávají viditelnou stopu v obcích a pokrývají území celého Česka. Mimo jiné potvrzuje, že existuje silný vztah mezi čerpáním a počtem obyvatel, nejvíce tak čerpají nejlidnatější kraje (Jihomoravský, Středočeský a Moravskoslezský). Z hlediska tematického, jak správně uvádí zpráva, prostředky PS mají mimo jiné pozitivní dopad na inovační výkonnost podniků, a to především malých a středních; nebo na zlepšení spolupráce podpořených podniků s výzkumnými institucemi a vysokými školami.

ČR vnímá PS jako fungující politiku, prověřenou a osvědčenou lety praxe, díky čemuž i ČR může stavět na předchozích zkušenostech a využívat tak její potenciál a nástroje na maximum. ČR považuje za důležité poukázat na to, jaké dopady má PS nejen na území, regiony, města a různé sektory, ale také, jak se jí daří přispět k řešení obnovy a posílení odolnosti v souvislosti s krizí vyvolanou výskytem COVID-19.

ČR tak vítá flexibilitu, která byla v reakci na dopady pandemie COVID-19 na ekonomiky ČS ze strany EK ve velmi krátkém čase umožněna (prostřednictvím CRII/CRII+ iniciativ). Pro přetížený zdravotnický systém a další složky IZS byly v ČR využity dodatečné zdroje REACT-EU, které tak poskytly okamžitou pomoc v těchto krizí silně zasažených oblastech. ČR také uvítala přenesení těchto prvků flexibility do pravidel nového programového období, čímž je umožněno, aby PS mohla opětovně rychle reagovat v případě dalších nepředvídatelných krizí.

Z výše uvedených důvodů ČR vnímá PS jako nepostradatelnou pro svůj rozvoj a rozvoj svých regionů. PS by také měla nadále zůstat politikou pro všechny regiony.

3. Dopad na právní řád ČR

Diskusní dokument bez přímého dopadu na právní řád ČR.

4. Dopad na státní rozpočet

Předložený dokument nemá konkrétní dopad na státní rozpočet ČR

5. Další relevantní dopady (např. na ŽP, hospodářské, sociální apod.)

Nejsou známy.

6. Pozice zástupců sociálních a hospodářských partnerů, zástupců samosprávy, nevládních organizací a případně dalších osob

Nejsou známy.

7. Pozice EK a Evropského parlamentu

EK je autorem a předkladatelem dokumentu. Pozice Evropského parlamentu (EP) není dosud známa.

8. Pozice členských zemí

Pozice ČR nejsou prozatím známy.

9. Stav projednávání v Parlamentu ČR

Žádná z komor Parlamentu ČR doposud představenou 8. kohezní zprávu neprojednávala.

10. Procedurální otázky

a) Právní základ EU/ES: n/a

b) Hlasovací procedura: n/a